

DE NIEUWE FLORA- EN FAUNAWET IN DE PRAKTIJK

M. de Boo

Wat te doen met de kraaien in de achtertuin, de broedende koolmees in de brievenbus of de antieke ivoren oorbellen die nog van oma zijn geweest? Sinds 1 april is de nieuwe Flora- en faunawet van kracht. De wet, die al sinds 1977 is voorbereid, voorziet in de bescherming van planten- en diersoorten binnen en buiten natuurgebieden. Ook jacht en schadebestrijding, handel en in- en export van beschermde diersoorten worden in de nieuwe wet geregeld. **Belangrijk dus voor alle beheerders.**

De Flora- en faunawet is een raamwet, waarin de hoofdlijnen van de regels staan. De uitwerking is geregeld in aparte besluiten en regelingen. Bij de wet horen maar liefst zes Algemene Maatregelen van Bestuur, waaronder het Jachtbesluit en het besluit Fauna-beheer, en 14 regelingen. De nieuwe Flora- en faunawet vervangt de Vogelwet, de Jachtwet, de Nuttige dierenwet en de wet Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantensoorten en hoofdstuk V (het onderdeel soortenbescherming) uit de Natuurbeschermingswet. Door al die oude wetten te bundelen en te vernieuwen is er nu één samenhangend wettelijk kader voor de bescherming van planten en dieren.

Zorgplicht

Een derde van alle wilde dieren in Nederland en bijna veertig procent van de wilde planten worden in hun voortbestaan bedreigd. In de Flora- en faunawet wordt voor het eerst expliciet erkend dat ook planten en dieren die niet direct mooi of nuttig zijn, waardevol zijn en recht hebben op bescherming. Want elk levend wezen op aarde heeft zijn eigen intrinsieke waarde, waaraan het zijn bestaansrecht ontleent. En soorten zijn onvervangbaar. Nieuw is dat de overheid iedereen een zorgplicht opdraagt voor het omgaan met levende wezens, met name voor Rode Lijstsoorten. Onnodig lijden moet worden voorkomen. Wie straks bijvoorbeeld een das in een muskusrattenvaai laat verkommeren door die val niet op tijd te legen, is strafbaar. De wandelaar

moet er op toezien dat zijn hond geen beschermde dieren vangt of verwondt. En wie muizengif strooit moet dat zo doen dat andere dieren daar niet bij kunnen.

Voortaan zijn alle inheemse zoogdieren in principe beschermd, met uitzondering van de bruine rat, de zwarte rat en de huismuis. Ook de inheemse vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd, evenals de vissen, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet van toepassing is. Van andere beschermde soorten bestaan speciale lijsten. Nieuw bij de insecten is de bescherming van vier soorten bosmieren. Hun poppen mogen niet meer uit de mierenhoop worden opgegraven als opfokvoer voor jonge volièrevogels. Ook de bescherming van enkele planten is uitgebreid. Zo mag wilde gagel - die commercieel werd geëxploiteerd in kruidenbitters - niet meer worden geplukt. Dotters mogen niet meer worden uitgestoken, ook al zou de terreineigenaar hiervoor toestemming geven. In de praktijk zal niet meteen een bekeuring worden uit-

59

Wilde gagel die commercieel werd geëxploiteerd voor kruidenbitters mag niet meer worden geplukt. Foto H. Dekker.

Jaarlijks werden zo'n 14.000 vossen gedood. Sinds 1 april mag de vos alleen nog worden bejaagd met een speciale ontheffing, waarvoor men eerst moet aantonen dat er geen alternatieven zijn om de schade beheersbaar te maken. Foto H. Dekker.

60

geschreven als een wandelaar een takje gagel plukt of als een kind met een stok in een mierenhoop port, maar wèl als er op commerciële schaal uit de natuur wordt geoogst.

Enkele praktische punten zijn in de nieuwe wet vereenvoudigd, zoals het vervoer van gewonde dieren naar een opvangcentrum, of het schonen van slootkanten waar zwanebloemen en andere beschermde planten groeien. Hiervoor zijn algemene vrijstellingen geregeld.

Nee, tenzij

Uitgangspunt van de nieuwe Flora- en faunawet is het 'nee, tenzij' beginsel. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten en dieren verboden zijn. Alleen onder strikte voorwaarden zijn afwijkingen van de verbodsbepalingen mogelijk. Nesten mogen niet worden verstoord of vernield, eieren van beschermde dieren niet worden geraapt. In de oude wetten stond dat men niet "opzettelijk" dieren mag doden en geen nesten, rust- of verblijfplaatsen van dieren "zonder noodzaak" mag verstoren of vernielen. Opzet laat zich in rechtszaken echter moeilijk bewijzen, daarom staat in de nieuwe wet simpelweg dat het niet meer mag.

De provincies kunnen daarnaast nog

eens bepaalde plekken die van speciaal belang zijn voor het voortbestaan van beschermde planten of dieren, zoals vleermuisforten, dassenburchten en oude muurtjes met bijzondere muurvarrens, aanwijzen als beschermde leefomgeving.

Faunabeheereenheden

Het rijk heeft alle bevoegdheden op het gebied van schadebestrijding en wildbeheer overgedragen aan de provincies. De provincie stelt een faunabeleidsplan op, gericht op beheer en schadebeperking. De gezamenlijke provincies krijgen er zes medewerkers bij voor vergoedingverlening en handhaving. Jachthouders gaan samenwerken in faunabeheereenheden. Elke faunabeheereenheid heeft minstens 5000 hectare in beheer, waarvan de deelnemende jachthouders voor tenminste 70 procent jachthouder moeten zijn. Voor dit gebied stellen de jachthouders samen een faunabeheerplan op, gericht op het duurzaam beheer van diersoorten in hun gebied. In beginsel verlenen Gedeputeerde Staten alleen ontheffing voor wildschadebestrijding aan erkende faunabeheereenheden op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan, dat eerst voor het publiek op het Provinciehuis ter inzage is gelegd.

Een grondeigenaar die landbouwschade

heeft, moet een faunabeheereenheid inschakelen om een ontheffing aan te vragen om het afschot uit te voeren. De bewijslast dat afschot de enige uitweg is, berust bij de faunabeheereenheid. Wordt een afschotonthefing verleend, dan kan de faunabeheereenheid wèl een niet-lid machtigen om het afschot uit te voeren.

Als er geen toestemming wordt verleend om de schade te bestrijden, of als die onvoldoende effect heeft gehad, dan kan de gedupeerde grondgebruiker een beroep doen op het Faunafonds. Het Faunafonds, de opvolger van het Jachtfonds, kan een tegemoetkoming in de geleden schade verstrekken. Tot de nieuwe taken van het Faunafonds behoort het adviseren van de provincies bij het verlenen van ontheffingen en het goedkeuren van faunabeheerplannen.

Rechten en plichten van de jachthouder

Het 'genot' van de jacht is gekoppeld aan het bezit of gebruik van de grond. Als de eigenaar of grondgebruiker de wildstand niet zelf wil beheren, kan hij het 'genot van de jacht' aan anderen verhuren voor een periode van 6 tot 12 jaar. Het Jachtbesluit geeft hiervoor nadere regels. Ook voor overeenkomsten die nog onder de oude Jachtwet werden gesloten, geldt dat er voortaan nog maar op vijf wildsoorten kan worden gejaagd.

De jachthouder moet in het bezit zijn van een jacht-, valkeniers- of kooikerakte. De jachtakte wordt afgegeven door de korpschef van de regiopolitie, een valkeniers- of kooikerakte kan worden behaald bij LASER.

De jachthouder is verplicht om te werken aan een redelijke wildstand in zijn jachtveld. Hij dient wildschade in zijn jachtveld te voorkomen. Hij moet het wild beschermen tegen onnodig lijden als gevolg van de jacht. Hij mag het wild niet bijvoeren om de wildstand kunstmatig op te voeren. Alleen onder extreem barre weersomstandigheden, als het welzijn van de dieren in het geding is, is bijvoeren toegestaan. De jachthouder die zich niet aan de spelregels houdt, verliest zijn jachtakte.

Bejaagbare diersoorten

Onder de nieuwe wet is het aantal bejaagbare soorten in beginsel teruggebracht tot zes: haas, konijn, wilde eend, fazant, houtduif en patrijs. Aangezien de patrijs een Rode Lijstsoort is, is de patrijsjacht in de praktijk het hele jaar gesloten. Op de andere bejaagbare soorten is de jacht alleen binnen het jachtseizoen, dat per diersoort verschilt, geopend. Nieuw is ook dat de houtduif die vroeger het hele jaar bejaagbaar was, nu een 'schoontijd' heeft gekregen gedurende zijn – tamelijk lange – broedseizoen. In beschermde Natuurmonumenten en Vogelrichtlijn-gebieden mag helemaal niet meer gejaagd worden, dus ook niet op de zes bejaagbare soorten.

Op de niet-bejaagbare soorten kan alleen nog worden geschoten met een speciale ontheffing of vrijstelling. De provincie kan deze verlenen als er sprake is van landbouwschade of als de openbare veiligheid of de volksgezondheid in het geding zijn. Een vrijstelling geldt algemeen, een vergunning is specifiek. Vrijstellingen gelden bijvoorbeeld voor soorten die veelvuldig schade in het hele land veroorzaken, zoals de mol en de veldmuis. Voor 21 andere diersoorten, de "provinciale schadesoorten" kan de provincie een ontheffing verlenen, bijvoorbeeld voor een bepaalde jacht op ganzen, edelherten, wilde zwijnen, damherten of vossen door een bepaalde wildbeheerseenheid in een bepaald gebied.

Nieuw is ook dat de drijfjacht op hoefdieren (reeën, damherten, edelherten en wilde zwijnen) is verboden. Een uitzondering vormt de zogenoemde 1 op 1 methode, waarbij met één geweerdrager en één drijver en zonder jachthonden op wilde zwijnen wordt gejaagd, uitsluitend ter bestrijding van schade.

Van vos tot vleermuis

De vos was vroeger het hele jaar door zonder vergunning bejaagbaar. De enige beperking was het gebruik van kunstlicht. Jaarlijks werden zo'n 14.000 vossen gedood, hun jongen werden uit de burcht gegraven en doodgemaakt. Onder de Flora- en faunawet is de vos strikt beschermd. Hij mag alleen nog

Onder de nieuwe wet is de wilde eend naast haas, konijn, fazant, houtduif en patrijs een van de zes soorten die nog bejaagd mag worden. Foto H. Dekker.

worden bejaagd met een speciale ontheffing, waarvoor men eerst moet aantonen dat er geen alternatieven zijn om de schade beheersbaar te maken. De scharrelkippenboer moet voor een degelijk hekwerk zorgen. Schade aan hobbypluimvee valt niet in de categorie 'belangrijke landbouwschade' en mag dus voor de provincies geen reden zijn om ontheffing voor de vossenjacht te verlenen.

Voor de steenmarter – die zijn woonplek soms dicht bij mensen kiest en dan veel overlast kan veroorzaken – is de gemeente het eerste aanspreekpunt om overlast te voorkomen of te verhelpen. Onlangs startte het ministerie een voorlichtingscampagne over het omgaan met de overlast die vleermuizen en steenmarters soms veroorzaken. Gemeentebesturen kunnen hiervoor een cursus volgen.

Zowel het zoeken als het rapen van kievitseieren is volgens de nieuwe wet verboden. De provincies zijn in principe bevoegd om aan erkende weidevogelorganisaties ontheffing te verlenen voor het rapen. De provincie Brabant heeft in ieder geval al laten weten hiervan geen gebruik te zullen maken.

Vrijwel alle beschermde inheemse vogels mogen als kooivogel worden gehouden mits ze voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring als bewijs dat het dier in gevangenschap is gefokt. Een uitzondering wordt gemaakt voor de havik. Van een jonge havik in gevan-

genschap moet de afstamming van de oudervogels met DNA-prints worden aangetoond. Deze nieuwe maatregel moet een eind maken aan de smokkel van jonge haviken, die in het wild worden geroofd. Een volwassen tamme havik is voor liefhebbers al gauw enkele duizenden euro's waard. De export naar het Midden-Oosten, waar de havik een statussymbool is, levert de smokkelaar zelfs een veelvoud daarvan op. Daarom zijn overtredingen van de Flora- en faunawet voortaan, net als bijvoorbeeld beroving en diefstal, strafbaar gesteld onder de Wet op de Economische Delicten. Dat betekent dat ze voortaan worden behandeld door een gespecialiseerde milieuofficier van justitie, terwijl ook de rechter er meer tijd en aandacht voor heeft. Verwacht wordt dat dit in de praktijk tot forse verhogingen van de strafmaat zal leiden.

Meer informatie:

Internet

De website van LNV, www.minlnv.nl, biedt een schat van informatie over de nieuwe wet- en regelgeving, waaronder een complete lijst van beschermde inheemse plant- en diersoorten. Op www.natuurloket.nl staat informatie over de verspreiding van beschermde soorten. De website van de Algemene Inspectie Dienst (AID), www.aid.nl, wordt nog uitgebreid.

Onlangs startte het ministerie een voorlichtingscampagne over het omgaan met de overlast die vleurmuizen soms veroorzaken. Ook zijn er speciale cursussen voor gemeenteambtenaren. Foto H. Dekker.

62

Telefonische Helpdesk

Voor alle voorkomende publieksvragen – van kapvergunningen in het broedseizoen tot overlast door verwilderde boerenganzen – heeft het ministerie van LNV een telefonische helpdesk ingesteld: tel. 06-48132442 of 070-3785596.
Helpdesk AID (voor speciale vragen over de handhaving van de wet): tel. 030-6692640.

Zakboek Handhaving Groene Wetgeving

Dit handboek biedt in circa 400 pagina's alle basisinformatie over de groene wetgeving. Het Zakboek is bedoeld voor de handhavers van de groene wetgeving, zoals medewerkers van de Algemene Inspectiedienst, milieu-inspecteurs, de politie, 'groene' Bijzondere Opsporings Ambtenaren, en voor beleidsmedewerkers bij milieudiensten, waterschappen, natuur- en milieuorganisaties. Het nieuwe Zakboek is geheel toegespitst op de groene wetgeving. De nadruk ligt op de nieuwe Flora- en faunawet, die op 1 april 2002 in werking is getreden. Daarnaast is er veel aandacht voor aanverwante wetten, zoals de Natuurbeschermingswet, de Boswet en de Bestrijdingsmiddelenwet. Elk half jaar verschijnt een nieuwe, geactualiseerde versie. Prijs per update € 59,63 excl. BTW en verzendkosten. Het zakboek is

ook op CD-ROM verkrijgbaar. Te bestellen bij Kluwer, tel. 0172-466833.

Koninklijke Vermande: Planten en dieren, Flora- en faunawet

Te bestellen via tel. 070-3789880 of e-mail: sdu@sdu.nl.

Handreiking Faunabeheerplan

Te bestellen via tel. 0523-250295.

Themabrochures.

Bij de infotiek van het ministerie van LNV zijn vijf brochures verkrijgbaar:

- Ter bescherming van onvervangbare flora en fauna – algemene toelichting op de Flora- en faunawet.
- Flora- en faunawet in relatie tot handel, collectie en bezit.
- Flora- en faunawet in relatie tot jacht.
- Flora- en faunawet in relatie tot beheer en schadebestrijding.
- Flora- en faunawet in relatie tot ruimtelijke ingrepen.

Infotiek, tel. 070-378 4062.

e-mail: infotiek@dv.agro.nl

M. de Boo is freelance journalist.

VERSCHENEN

Hommels en paardenbloemen

Bij de KNNV-uitgeverij zijn twee informatieve boekjes verschenen. 'Hommels in beeld' gaat over de leefwijze van hommels, hun keuze voor bepaalde bloesoorten bij het zoeken naar voedsel en hoe hommels samenleven. Daarnaast worden 15, meest algemene, soorten hommels uitgebreid besproken. Hoe zijn ze te herkennen, en waar en wanneer zijn ze te vinden? Daarnaast is er het boekje 'Paardenbloemen in beeld' verschenen. Niet alle gele 'paardenbloemen' die de weiden in het voorjaar geel kleuren zijn ook echt paardenbloemen. Het zijn soorten als Vertakte leeuwentand, Gele morgenster en Gewoon biggenkruid of een van de vele andere op paardenbloemen lijkende soorten. In dit boekje zijn 17 algemeen voorkomende soorten van het 'paardenbloemtype' opgenomen. Aan de hand van heldere tekeningen en beschrijvingen zijn de kenmerken van deze soorten goed te zien. Verder behandelt dit boekje de leefwijze van deze planten: hoe vindt bestuiving en zaadverspreiding plaats?

- Hommels in beeld.
ISBN 90 5011 152 1
- Paardenbloemen in beeld.
ISBN 90 5011 155 6.

Beide boekjes kosten € 4,75 en zijn bij de boekhandel te koop.